

ГОД. XVI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 35.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака је даву сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГЛУМАЧКИ КАРАКТЕРИ.

(Наставак.)

Видите ли оног младог почетника? У многим и разним мањим улогама показао је, да има способности. И, ето, једног дана испунила му се жива жеља — добио је главну улогу. Ах, кукавче! Јеси ли се добро наоружао, да одолеш отровној злоби и јеткој мржњи? Сети се, да ћеш играти Цезара! Другови су ти од тријумфа искућени; они морају да иду за тобом као робови или завереници, и да о њему трошку дижу твоју славу и сјај. А то значи дирати у светињу њихове части.

Сад се против тога новајлије дижу батерије клевете — сад се удеси оно злодјасно оговарање, што међу кулисама налази онако силовита одјека. Исправа се можда пуда само „у ветар“ — без олова, али се ваздух ипак задими од барута. Али тешко јаднику, ако ма и најмање што скриви! То се увелича и ужасно опрни, од тога се гради преступ, а онда није више далеко до злочина.

Слични примери догађају се сваки дан у мањој и већој мери на најразличијим позорницама.

Но с чиме се позоришни уметник понајвише никад не упозна? Са вилом благодарности! Питајте само управитеље, редитеље, уреднике итд., они то добро знају. Глумац ће вам испросити и прими стотину услуга, било то каквим му драго начином, само да га ближе доведу цели. Али кад постигне своју цел, онда он најрадије квари пут којим је ходио, окаљујош и путевођу, који му је правац пока-

зао, а све тога ради, да може казати, да је сам собом напредовао.

Најмаркантнији пример к томе дао је погреб славног управитеља Лаубе-а. Тај ретки човек има заиста веома великих заслуга за глумце и глумство! Његов бистри ум откривао је и у најтраљавијим позоришним друштинама младе таленте; он их је учио, помагао, чувао, он их је доводио до признања, постарао им се за добре плате, дизао их је све вишег и вишег. На њега су се позивали кад су хтели да се препоруче, и с највећим поносом називали су се његовим ученицима. Али када је испустио своју душу, где су били онда сви ти, које је он подигао? Па где су били они славни глумци, који се сада држе за прве звезде на небу уметности? За што не дођоше да се гологлави покажу за прним колима, што кроз Беч носише тело великог појојника? Заиста не би учинили много, што би му дужну благодарност указали! Али, боже мој, шта тражите! Један је за време погреба морао да пепа рибу; други је отишао у планину у штетњу; трећи је морао на куглану — то би била повреда статута. — Међу уметницима, које је Лаубе нарочито подигао, ваља у првом реду споменути Сонентала, Левинског, Роберта итд.

Између свију особина карактера глумачког највише је развијена сујета.

Та глумачка сујета: да по што по то и у свима приликама нешто важе, да као глумци брилирају — избрисала је

код великог броја тих људи сваку стадљивост. По неки је у томе тако занесен, да при свакој појави ван позорнице одмах даје познати, да је управо он централно сунце, око кога остали смртни људи треба да се окрећу.

Каррактеристично је понашање глумца према критичару.

Глумац му попље своју посетницу, оде му у походе, па га обасира хвалом: „Ах, велештовани господине докторе, слушао сам у многим местима с највећим поштовањем спомињати ваше честито име. Мој колега М. био је са свим усхићен вашим дивним критикама“.

Глумац је при том понизан и мек пред критичарем, али не заборавља дати на знање, да је у том и том месту постигао велике успехе, казује, шта му је пријатељ, мајор С., рекао за његова „Мефистофела“ итд.; а не заборавља ни то, да онако завијено напомене, да је „учио школе“. „Кад сам у Прагу студирао, било је баш гостовање Г. итд. За време мога студирања у Бечу итд.“ Та господа — имајући вазда на уму дефицит свога школског образовања — осећају потребу, да тај недостатак премажу свакојаким тричаријама.

Али како ли се измене одношај тога истог глумца према истом критичару, кад овај из ма ког узрока напусти свој критичарски позив! Тад може на своје чудо видети, како се муњевитом брзином с дана на дан смањује број глумца — поштоваљаца његових који су га пре тако обожавали и облетали око њега.

Па шта онда значе глумачке посете код критичара? То су просјачења за повољне рецензије, то су ниска просјачења — посредна и непосредна, стидљива и бестидна.

Шта се ту не може чути при тим глумачким посетама! У разговору, који се ту води о позоришту, не ће ни један глумац хвалити свога колегу. Ни један не ће рећи: „Јуче сам се дивио „Лиру“ нашега Г. Заиста је ванредно играо! Био сам усхићен и с пажњом сам пратио његов приказ“. Сваки обично куди свога колегу — неће му никад одати пуно признање. Увек ће наћи неки благ прекор, неку замерку. Обично ће рећи: „Он је, истина, уметник, заиста добар глумац, али чини ми се, да није потпуно схвatio своју улогу у оној сцени итд.“

(Наставиће се.)

Л И С Т И Ј И

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Александра. Драма у 4 чина, од Рихарда Фоса.) — (Сврнётак.)

Ну када је већ „Александра“ овако погрешно замишљена ступила на позорницу, зашто она и по други пут страда и умире ради свога, не чина, већ ради тога, што је нешто хтела учинити. Није ли било доста седам година тамнице! Чудновато, главни кривац Ервин ништа не страда, он још на крају и не зна о чему се ради. Писац је очевидно хтео, да побуди у на ма осећај сентименталности; то је и постигао, али то је управо противни дојам од онога, који права драма побудити има. — Нама се душа не може оплеменити овакове врсти сентименталношћу; драмска жалост је много узвишијена; она постаје тиме, да видимо јунаке, који умиру

жртвом своје властите страсти, или који умиру стичући моралну победу.

Врло је недоследно пртан карактер мајке Ервинове (г. Ружићка). И у Еви и у Александри имала је мати са својим племенитим поносом бити врло замашан елеменат за развој радње, али је писац у једном и другом комаду матер тако недоследно најтрао, да ми управо тако недоследан карактер не разумемо. Окрутност и племенити понос два су противна појма, а ми немислимо, да би се та два свойства могла једнако доследно наћи у једном те истом женском карактеру, каквог би нам писац хтео приказати у мајци Ервиновој.

После силхујетски су пртани: шумар Мел (г. Васиљевић) и одветник Андреј (г. Марковић).

У епским песничким облицима разумем силхуетско цртање, у драми ћема му места.

Узмё ли се још на ум оно за нашу публику толи незгодно моралисаше о недопуштену љубави, о дављењу незаконитога плода недопуштене љубави, онда морамо да употребимо германизам: треба преломити штап над овим комадом.

Да комад није баш сасвим пропао, имаде се приписати управо дивној игри наших глумаца, који су овај пут толико труда посветили, да нам се покажу као добри глумци и у лошем комаду. Нарочито честитамо г. Лукићки, која је своју улогу на опћенито задовољство публике извела. Она је показала свој лепи дар и савесност у учењу овако тешке улоге. Изврстан био је и г. Спасић; он очевидно напредује. Похвалити нам је г. Ружићку. Она треба да буде узором нашим глумцима у савесном учењу нових улога. Г. Марковић и Васиљевић лепо су пристајали уз главне особе драме. — Управо штета за толики труд за приказ таковога комада. Ј. Хр.

(„Сађурица и шубара“. Шаљива игра у 4 чина, с певањем, из живота покојне пришке слепачке академије, од Илије Округића — Сремца.)

Приказ тога комада 6. децембра није ишао онако, као што смо ми вични гледати на нашој позорници ту шаљиву игру, у којој нам се износе верни типови из живота нашег народа у Иригу пре буне. Готово сви приказивачи, сигурно у ревности својој да што боље одиграју поверили им улоге, јако су претеривали у игри својој. У томе је нарочито испредњачио г. Миљковић, који је од слепца Арсенија направио праву карикатуру. Ми се још живо сећамо покојног Лазе Телечког, који је по замисли пишчевој створио Арсенија, тај прави тип некадашњих слепаца пришских, не претерујући ни мало ни у чему, па је тако и остао у живој успомени свакога, ко га је год у тој улози гледао. И г. Рајковић, угледајући се вальда у пример г. Миљковића, направио је од свога штуцера неку врсту сеоског clown-a. Та то тек не иде, да штуцер, излазећи из цркве у дворби својој клекне пред „Пришку фрајлу“, па да јој на очиглед целог иришког света sans gêne изјави своју „ватрену љубав.“ Тако је што за циркус, а не за позорницу. Можемо мислити како је морало бити г. писцу, који је на представи био, кад је видио како му се изопачују створови његове машице и ума. Хвалиу заслужују г. Добриновић (Пантелија), г. Ружић (солга), г. Лукић (Пинтер Михаљ) и г. Ј. Добриновићка (пришка фрајла) који су се у свему држали праве мере, мада су и њихове улоге давале им доста прилике, да и они прекораче границе онога, што је уметнички дозвољено.

Од новајлија видели смо овога вечера у мало

већим улогама г. З. Стјановићеву (Милка), г. Т. Ловренчићеву (Милева) и г. Станковића (Милош Ђурић). Г. З. Стјановићева лепа је појава на позорници и има приличан глас, ал' којим још не уме владати као што треба. Може бити, да је томе узрок био и страх, који обично спонада сваку почетницу, кад први пут изађе на позорницу. Г. Т. Ловренчићева већ се мало слободније креће, само јој вала на то пазити, да чисто, јасно и разговетно изговара сваку реч. Г. Станковић прилично се одомаћио на позорници, само му се вала одучити од тога, да кроз зубе говори. Тако исто вала да се у опште научи природном говору.

Певање и играње ишло је врло добро. Нарочито се допало коло, које се морало на бурно захтевање поновити.

Војничка музика петроварадинске пешачке пуковније пратила је врло лепо све песме и отсвирала је више композиција с мотивима из српских и словенских песама. Нарочито се допала „Ружица“, четворка, од Драгона, па „Бранково коло“, од Пачуа, које се морало поновити на бурно захтевање публичино. С.

П О З О Р И Џ Т Е.

(Постанак звијђања у позоришту.) У Енглеској је био обичај, да редитељ даје звијђањем знак, кад треба завеса да се спусти или подигне. — У Француској је то чињено, па и данас се чини у старим позориштима ударањем дрвеног малата под. — Данас се тај знак готово свуда даје звонцетом. Једнѣ представе, дакле, играо је насловну улогу веома лош глумац, тако, да публика ју мало што није изашла, из коже. Гледалац неки, опет, знајући како се даје знак за спуштање завесе, да би се само курталисао досаде, зазвиђа и — завеса се спусти. Од то доба, дакле, ушло је у обичај, да публика своје ногодовање изражава звијђањем.

С И Т Н И Џ Е.

(Глумчева молитва). Једнога вечера изазве публика славнога глумца Леа, кад се њему чинило, да није баш најбоље играо, те, према томе, да није заслужио да буде изазван. Али он, опет, изађе, поклони се, подиже очи за тим к небу, склопи руке, па ће рећи:

— Опрости им, оче, јер не знају шта раде!

(Најновија париска шала.) Шта се разуме под „Клеопатрином иглом?“

„Сара Бернхардова.“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

25. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИПЛАТИ 16.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 12. ДЕЦЕМБРА 1891.

ЕЈ, ЉУДИ, ШТО СЕ НЕ ЖЕНИТЕ!

Шаљива игра у 4 чина, од Јулија Розена, за српску позорницу прерадио А. Јовановић Муша.

Редитељ: Доброповић.

ОСОБЕ:

Сима Јагодић, богаташ	Ружић
Мара, жена му	Д. Ружићка
Савка } кћери му	С. Бакаловићка
Јованка } кћери му	М. Марковићка
Мутибарићка, удовица	Ј. Добриновићка
Даринка, }	Д. Васиљевићка
Невенка } кћери јој	Ј. Весићева
Босиљка }	З. Стефановићева
Коста Звекић, трговац	Лукић
Милева, жена му	Т. Лукићка
Пера Луткић	Добриновић
Никола Славић	Марковић
Гавра Максић, чиновник	Спасић
Др. Петковић, лекар	Жикић
Јован, слуга код Петковића	Васиљевић
Соке, куварица код Јагодића	С. Мильковићка
Ката, слушкиња код Звекића	Т. Ловренчићева

Збива се у лето, на селу близу веће вароши у најновије време.

Војничка музика петроварадинске пешачке пуковније бр. 70. свираће ове կомаде.

1. „Под двоглавим орлом“. Марш. од Вагнера. — 2. „Marine-Liebchen“. Валцер, од

Христијанија. — 3. „Süsse Geständnisse“. Полка франсе, од Костелецког.

4. „Руска фантазија“, од Шинцла.

У суботу 14. децембра први шут: „Челик-човек“. Драма у 3 чина, написао
Г. Чики, превео Ј. Грчић.Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата
после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7. А СВРШЕТАК ОКО 10 САХАТА.